

Het Landkaartje in de 'Zumpe'

Het Landkaartje is tegenwoordig in Nederland een algemeen voorkomende soort. In de 'Zumpe', in de Achterhoek, zijn er tellingen verricht aan het Landkaartje. Daarbij kwam naar voren hoe het Landkaartje zich kan herstellen na een eenmalige verandering in zijn habitat.

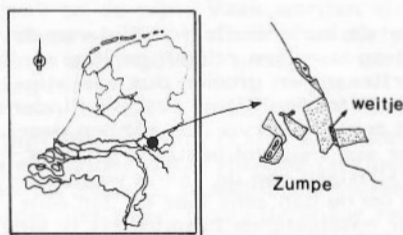

Fig. 1: De ligging van de 'Zumpe' in Nederland.

In het gebied de 'Zumpe' (provincie Gelderland; Doetinchem; zie figuur 1.) zijn enkele jaren tellingen verricht aan de populatie van het Landkaartje (*Araschnia levana*). De 'Zumpe' is een inundatiegebied van een laatglaciale Rijnarm (Giesen, 1981). Een inundatiegebied ontstaat daar waar geen duidelijke rivierbedding aanwezig is, zodat bij hoge waterstand het rivierwater het omliggende land overstroomt (inundeert).

In zo'n gebied in de 'Zumpe' heeft zich een veenpakket gevormd. Deze laagveenbodem is begroeid met elzenbroekbos (*Alnetea glutinosae*) (Westhoff & den Held, 1975). In het elzenbroekbos is een open weide aanwezig van oorspronkelijk ca. 0.275 ha., begroeid met grote bestanden Grote brandnetel (*Urtica dioica*) binnen het Moerasspirea-verbond (*Filipendulion*). Daarnaast komt de Bosbies-associatie (*Scirpetum sylvatici*) voor, met Adderwortel (*Polygonum bistorta*). Er is ook veel Koninginnekruid (*Eupatorium cannabinum*) te vinden.

In de winter van 1977/1978 is door de K.N.N.V. (Doetinchem) in het weitje een plas gegraven van ca. 200 m². Deze

is in de winter van 1979/1980 vergroot tot ca. 360 m². Hierdoor nam het landoppervlak af van ca. 0,275 ha. tot ca. 0,239 ha. (13% afname). De oppervlakte van de Grote brandnetelbestanden nam af met 15 tot 20%.

Het onderzoek

Vanaf 1976 zijn er meerdere tellingen uitgevoerd aan de populatie van het Landkaartje. Voor deze tellingen werd een permanent traject uitgezet, waardoor elk deel van de vegetatie met het vliedernet bereikbaar was. Door rondzwaaien van het net konden niet-vliegende exemplaren worden opgeschrikt en geteld. Op data waarop grote aantallen werden verwacht, werd met twee personen geteld. Hierdoor konden verplaatsingen goed worden waargenomen, zodat dubbel tellen zoveel mogelijk werd voorkomen. Elke inventarisatie begon om ca. 14.00 uur en duurde ongeveer 45 tot 60 minuten (zie ook: Giesen & Geurts, 1983).

Veranderingen in de populatiedichtheid

De resultaten van de tellingen zijn weergegeven in figuur 2. Bij deze tellingen ligt de nadruk op de tweede generatie. De tellingen in 1978, 1980 en 1982 zijn onvolledig.

In 1976 werden maximaal 52 exemplaren geteld. In 1979 is het maximaal waargenomen aantal teruggelopen tot 45; een normale populatiefluctuatie. In 1981 werd slechts een maximaal aantal van 26 exemplaren geteld; een achteruitgang van 50% ten opzichte van 1976. In 1983 werd weer een maximaal aantal van 57 exemplaren geteld.

Het verloop van de maximaal getelde aantallen staat in figuur 3.

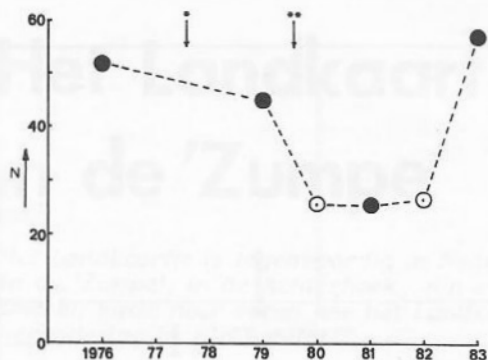

Fig. 3: Het verloop van de maximaal getelde aantallen van de tweede generatie. De open punten geven aan dat in het betreffende jaar slechts een enkele maal is geteld.

* : eerste afname van het landoppervlak met 200 m²; ** : tweede afname met nog eens 160 m² (dus totaal 360 m²) als gevolg van het graven van de plas.

Discussie

De achteruitgang van het aantal Landkaartjes in 1981 kan het gevolg zijn van de graafwerkzaamheden in het weilje. Na het graven van de plas is weliswaar nog een grote oppervlakte met Grote brandnetel (80-85%) en nectarplanten overgebleven, uit observaties is echter bekend dat juist op een deel van de plaatsen waar klusters met rupsen van het Landkaartje op de Grote brandnetel voorkwamen, tot tweemaal toe grond uit de plas is gestort.

De teruggang van het maximaal getelde aantal exemplaren van zo'n 50% in 1981 zou echter ook een normale populatiefluctuatie kunnen zijn. Door het relatief ge-

ringe aantal jaren waarin is geteld, is het verloop van de natuurlijke fluctuatie niet bekend. Hieraan zal in de komende jaren aandacht worden geschonken.

De aantasting van hun habitat is voor het Landkaartje in ieder geval niet onoverkomelijk geweest, aangezien er in 1983 weer een herstel is opgetreden tot boven het aantal zoals in 1979.

Door het graven van de plas is de hoeveelheid nectarplanten uiteindelijk zelfs uitgebreid, doordat zich in een droogvallend deel van de plas een moerasvegetatie heeft gevormd.

Het aantal waardplanten en nectarplanten is in het weilje in de 'Zumpe' waarschijnlijk geen limiterende factor voor het Landkaartje.

Voor het beheer van terreinen ten aanzien van de vlinderfauna zou het nuttig zijn te bepalen wat voor een bepaalde vlindersoort de minimum oppervlakte van zijn habitat is, waarbij een terrein deze soort nog gedurende langere tijd kan herbergen.

Literatuur

- Giesen, Th.G. 1981. De geologische geschiedenis van de 'Zumpe'. *Natura*, 78 (885): 62-67.
- Giesen, Th.G. & M.H.J. Geurts, 1983. Een dagvlinderpopulatie (Rhopalocera) in de 'Zumpe' en op enkele andere plaatsen. *Nieuwsbrief Dagvlinderproject*, 6: 1.1-1.9.
- Westhoff, V. & A.J. den Held, 1975. *Plantengemeenschappen in Nederland*. Zutphen. 324 pp.